

SOUČASNÉ TRENDY V OBLASTI INTERVENCE CHOVÁNÍ PODLE JOURNAL OF POSITIVE BEHAVIOR INTERVENTIONS

CURRENT TRENDS IN BEHAVIORAL INTERVENTIONS ACCORDING TO JOURNAL OF POSITIVE BEHAVIOR INTERVENTIONS

Jana Presová

Klíčová slova: obsahová analýza, Journal of Positive Behavior Interventions, intervence, problémy v chování, poruchy chování

Key words: content analysis, Journal of Positive Behavior Interventions, intervention, behavioral difficulties, conduct disorder

Anotace: Odborná periodika pružně zrcadlí dění svého oboru. K zjištění aktuálních trendů v oblasti intervence chování jsme proto využili obsahové analýzy Journal of Positive Behavior Interventions. Ta přinesla ucelený obraz trendů intervence v oblasti chování. Intervence chování, tak, jak ji postihuje toto periodikum, plně respektuje inkluzivní trendy podpory chování jedinců, je individualizovaná a je směřována do raného věku. Za přínosné, inovativní a inspirativní pak považujeme zejména konkrétní techniky podpory žádoucího chování jedinců v riziku, s problémy i poruchami chování i techniky podpory jejich rodičů a učitelů.

Abstract: Journals reflect development of their fields very flexibly. In order to examine current trends in behavior interventions, we analyzed studies published in Journal of Positive Behavior Interventions. The data indicate that intervention is inclusive, individualized and oriented to early childhood. Specific techniques for supporting positive behavior are inspirational, innovative and applicable to Czech practice of positive behavior support, support of parents and teachers of child with behavioral difficulties or conduct disorder.

ÚVOD

Každý vědní obor potřebuje platformu ke zveřejňování a šíření vědeckých teorií, názorů odborníků, hypotéz, výsledků výzkumů a bádání. Odborná periodika plní funkci těchto platform velmi pružně, čímž zrcadlí aktuální stav oboru. K zjištění aktuálních trendů v oblasti intervence chování jsme proto využili možnosti obsahové analýzy Journal of Positive Behavior Interventions (JPBI).

Jedná se o poměrně vysoce hodnocený časopis s aktuálním impact faktorem 2,051. Toto periodikum začalo vycházet v roce 1997 jako odezva na potřebu šířit nové trendy v oblasti intervence chování¹. V současnosti reflektuje JPBI zvučné, na výzkumu založené principy pozitivní podpory chování pro využití ve škole, doma a v komunitních podmínkách se zaměřením na jedince v riziku, s problémy v chování a poruchami chování. Kritériem pro výběr článků do tohoto časopisu je jejich relevantnost pro vývoj a praktickou aplikaci podpory chování. Cílem JPBI je rozšířit znalosti a praxi efektivní podpory chování s akcentem na celkovou kvalitu života dětí, mladých lidí a dospělých. Zaměřuje se na rozšiřování empirické databáze, koncepčního rámce a prostoru pro diskusi výzkumníků, profesionálů, rodin a politiků (Hammill Institute on Disabilities 2010).

Naše analýza byla provedena v rámci výzkumného záměru „Speciální potřeby žáků v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání“ (MSM 0021622443) a spadá do rámce „Inkluzivní vzdělávání ve školách hlavního proudu se zaměřením na žáky s poruchami chování“, jehož cílem je analýza podmínek pro edukaci žáků v riziku a s poruchami chování a jejich inkluzivní dimenze. Sledování zahraničních intervenčních trendů je dílčím, ale nezbytným krokem pro dosažení tohoto cíle.

Jednotkami analýzy našeho šetření byly jednotlivé statě JPBI za období 2011- 2013². Periodikum vychází čtvrtletně, v každém čísle je cca 5 odborných statí. Celkem jsme tedy analyzovali 59 statí tohoto časopisu³. Zajímali jsme se zejména o tematické zaměření jednotlivých statí (oblasti intervence ve statích, cílovou skupinu intervence z hlediska věku a specifikace problémů) a také o složení jeho autorské základny. Cílem naší analýzy je podat ucelený obraz intervenčních trendů v oblasti podpory chování prezentovaných v časopise JPBI za účelem lepší orientace v oblasti intervenčních strategií pro podporu chování a také inspirace pro implementaci intervence u nás v České republice.

AUTORSKÁ ZÁKLADNA JOURNAL OF POSITIVE BEHAVIOR INTERVENTIONS

¹ V polovině devadesátých let minulého století došlo k výraznému zlomu ve filosofii intervence problémového chování. K důrazu na přísně vědecké metody a validní a reliabilní výzkumy přibyl neméně důležitý aspekt obecných hodnot společnosti, zejména neinvazivnosti, respektu a lidské důstojnosti. Vznikla idea Positive Behavior Support a stala se uznávaným, preferovaným a efektivním přístupem k intervenci.

² V době realizace tohoto výzkumného šetření byl ročník 2013 vydán pouze do 3. čísla. Poslední číslo tohoto roku tedy nebylo do obsahové analýzy zahrnuto.

³ Vynechali jsme vždy úvodní stať každého čísla, která pouze shrnovala jeho obsah.

Považujeme za důležité chápat výsledky naší analýzy v kontextu kulturního zasazení statí, proto jsme se rozhodli zaměřit se i na to, z jakých institucí pochází autoři statí časopisu. Autory jsou převážně odborníci z univerzit ve Spojených státech (85 % autorů). Nejvíce zastoupena byla University of Connecticut, University of Virginia, University of California, Santa Barbara a Ohio State University. Dále se na člancích autorsky podíleli pedagogičtí pracovníci ostatních škol ve Spojených státech (9 % autorů), okrajově také výzkumníci různých výzkumných center zabývajících se vzděláváním a zdravím dětí s mladých lidí v téže zemi (3 % autorů) a odborníci zahraničních univerzit v Indii, Japonsku, Jižní Koreji, Velké Británii a Turecku (3 % autorů). I když je časopis mezinárodně uznávaný, publikují zde převážně autoři pracující v institucích ve Spojených státech.

TEMATICKÉ ZAMĚŘENÍ JOURNAL OF POSITIVE BEHAVIOR INTERVENTIONS

Ve statích časopisu je zdůrazňován **inkluzivní pohled na podporu jedinců v riziku, se znevýhodněním či postižením**. V ani jedné z nich se jako možnost intervence neobjevuje varianta segregáčního zásahu. Intervence probíhá v přirozeném sociálním prostředí jedince. Zdůrazňovány jsou silné stránky jedince a vyzdvihována je především síla pozitivního přístupu a ocenění. Mnohé z článků také podtrhávají obohacení, které přinesly různé druhy intervence jednak těm, na které je intervence zaměřena, ale i intervenujícím či společnosti. Např. přínos zaměstnávání jedinců s poruchami autistického spektra (PAS)⁴ pro supervizory na pracovištích, kteří si díky supervizi zaměstnanců s PAS celkově zlepšili své supervizorské dovednosti, které dále využívají i při práci s ostatními zaměstnanci (Wehman, P. et al. 2013). Najdeme zde také výčet benefitů plynoucích z dobrovolnictví v oblasti podpory rodin s dětmi se specifickými potřebami (Murphy, C. M., Verden, C. E. 2013), nebo například opakovaně zmiňované výhody, plynoucí z inkluze dětí s PAS či problémy v chování, pro jejich spolužáky (např. Kamps, D. et al. 2011, Koegel, L. K. et al. 2012).

⁴ V koncepci speciální pedagogiky ve Spojených státech jsou jedinci s poruchami autistického spektra řazeni do kategorie jedinců s poruchami chování a spadají proto pod obor etopedie. V naší koncepci speciální pedagogiky se poruchami autistického spektra zabývá psychopedie.

Drtivá většina statí (95%) se zabývá možnostmi intervence v prostředí školy a rodiny. Komunita je v časopise v letech 2011 – 2013 opomíjena. Zbývající články se zabývají analýzou časopisu samotného⁵.

Intervenční strategie na úrovni školy

Statě zabývající se intervenčními strategiemi na úrovni školy tvoří 30 % ze všech publikovaných v období 2011 – 2013. Většina z nich, stejně tak, jako statě zabývající se intervenčními strategiemi na úrovni třídy, spadá do rámce **School-Wide Positive Behavior Support** (SWPBS).

Jedná se o operační rámec pro podporu akademických a sociálních výsledků všech žáků/studentů napříč předškolním, základním i středním vzděláváním. SWPBS je průvodce selekcí, integrací a implementací nejlepší možné praxe podpory žádoucího chování a akademických výsledků pro dosažení maximálního možného rozvoje každého individuálního žáka. Jeho základní myšlenkou je odklon od kontroly, trestání a vylučování k prevenci, učení žádoucího chování a podpoře potřebných dovedností. Vše je podloženo znalostí specifických potřeb každého žáka (PBIS 2013). Katrina J. Debnam, Elise T. Pas a Catherine P. Bradshaw (2012) píší, že v USA využívá oficiálně tento rámec více než 14 000 škol.

Součástí SWPBS je třístupňový model intervence chování na úrovni školy (viz schéma 1). Základnu tvoří intervence (prevence) směřující ke všem žákům školy, všem zaměstnancům, zahrnující všechny školní situace. Tento druh podpory je funkční pro 80 – 90 % žáků. Pro žáky v riziku poruch chování je zde druhý stupeň podpory. Pokud ani tato podpora neodpovídá potřebám žáka, je k dispozici poslední stupeň plně individualizované intervence pro 1 – 5 % žáků, jejichž chování je nejvíce problémové (PBIS 2013).

⁵ Zaměřují se na to, jak intervence ve statích popisovaná odpovídá přesunu od expertního k partnerskému modelu podpory rodičů dětí (McLaughlin, T. W. et al. 2012), jak jasně se ve statích vykreslena nejen intervence, ale také způsob její implementace (Hagermoser Sanetti, L. M., Dobey, L. M., Gritter, K. L. 2012) či na to, zda články naplňují zásady pozitivní podpory chování (O'Dell, S. M. et al. 2011).

Schéma 1 Třístupňový model intervence v rámci SWPBS (PBIS 2013)

Identifikaci chování, které učitelé očekávají od svých žáků, byla věnována stať výzkumníků z Washingtonské univerzity. Zjistili, že učitelé napříč Spojenými státy očekávají respekt, odpovědnost a bezpečnost. Univerzální očekávání mohou být dle autorů problematická vzhledem k vysoké kulturní diverzitě žáků (Lynass, L. et al. 2012). S jejím růstem se do popředí dostává otázka, ***jak efektivně vzdělávat žáky/studenty s různým kulturním zázemím.*** Je zřejmé, že školy celkem úspěšně vzdělávají některé skupiny žáků, kdežto ve vzdělávání jiných selhávají. I ve školách implementujících SWPBS nemusí některé skupiny (např. žáci afroamerického původu) prospívat stejně jako ostatní (Durand, V. M., Koegel, R. L. 2011). Tato problematika je řešena v dalších dvou státech, které nabízí i praktické rady ke zvýšení kulturní citlivosti škol (Fallon, L. M. et al. 2012, Sugai, G., O’Keeffe, B. V., Fallon, L. M. 2012).

Stať zaměřená na **konkrétní druhy podpory** v rámci druhého a třetího stupně modelu SWPBS přináší informace o nejčastěji užívaných intervenčních strategiích na základních školách implementujících SWPBS. Běžná je dle výsledků studie ***analýza funkčnosti chování***⁶, ***CICO***⁷,

⁶ Functional Behavioral Assessment – zjišťování, jakou plní dané chování funkci

⁷ Check In/Check Out – založeno na každodenním zaznamenávání chování samotným žákem do formuláře, kde jsou dané cíle pro daný den vyjednané ve spolupráci se žákem. Ráno si jej žák u učitele vyzvedne, což je doprovázeno objasněním, co je přesně požadováno, přes den zaznamenává, po vyučování ukáže učiteli, proběhne konzultace. Formulář slouží i jako informace pro rodiče.

programy podpory sociálních dovedností či kontrakty mezi učitelem a žákem/studentem (Debnam, K. J., Pas, E. T., Bradshaw, P. 2012)

Tři statě jsou zaměřené na **mapování bariér implementace SWPBS** (Bambara, L. M. et al. 2012, Snell, M. E. et al. 2012, Lohrmann, S., Martin, S. D., Patil, S. 2013). Identifikovány byly především bariéry v postojích zaměstnanců škol (např. nedůvěra ve funkčnost programu, přesvědčení, že tresty jsou nutností), nedostatečný trénink učitelů v implementaci SWPBS, nedostatek personálu či systémové překážky (problémy v koordinaci odborníků). Další dvě statě se naopak zabývali aspekty zvyšujícími udržitelnost SWPBS (McIntosh, K. et al. 2011, Simonsen, B. et al. 2012).

Objevilo se i téma **životní spokojenost učitelů** a možnosti snižování jejich stresu a pravděpodobnosti vyhoření (Ross, S. W., Romer, N., Horner R. H. 2012) a také stať analyzující **charakteristiky ředitelů**, které jsou učiteli žádané (Richter, M. M., Lewis, T. J., Hagar, J. 2012)

Všechny výše jmenované články byly cíleny na celkovou školní populaci, Zbylé tři se úžeji zaměřují na **žáky s PAS**. Dva nastínily možnosti vytvoření **školních vrstevnických zájmových klubů** kolem zájmu konkrétního žáka s PAS. I zde byl zdůrazňován přínos pro žáka s PAS v podobě rozvoje sociálních dovedností, ale i přínos pro ostatní v podobě nových informací ze strany žáků s PAS, kteří mají často vysoce specializované zájmové oblasti, ve kterých vynikají. V neposlední řadě je podpořena interakce všech zúčastněných (Koegel, L. K. et al. 2012, Koegel, R. L. 2012). Poslední stať popisovala program **SEARCH**, ve kterém škola ve spolupráci s potenciálními budoucími zaměstnavateli studenta připravuje jeho přechod škola – povolání (Wehman, P. et al. 2013).

Intervenční strategie na úrovni třídy

Intervenčními strategiemi na úrovni třídy se zabývalo 29 statí (49 %). Sedmnáct z nich bylo cíleno na **žáky/studenty v riziku**, s problémy či poruchami chování, šest bylo obecně zaměřených, pět se věnovalo problematice intervence chování u žáků s PAS a u jedné byli cílovou skupinou žáci s mentální retardací. Co se týče věku cílové skupiny intervence, zaznamenali jsme zde těžiště v předškolním a mladším školním věku (26 statí). Pouze tři zbylé cílily intervenci výhradně na starší žáky. Je zde jasně pozorovatelný trend **včasně intervence**.

Základem jakékoli intervence je **depistáž problémového chování**. Otázce toho, co vnímají učitelé jako problémové chování, byl vyhrazen prostor dvou statí. Ty přináší zjištění, že žáci s internalizovanými poruchami chování jsou ve škole často přehlíženi, stejně jako ti, kteří mají deficit v pozornosti, ale nenarušují výuku (Kim, Y. H., Stormont, M. 2012, Snell, M. E. et al. 2012). Jejich chování totiž nijak zvlášť nezatěžuje učitele a tito žáci se mohou lehce ztratit v davu spolužáků (Durand, V. M., Koegel, R. L. 2011b), což s sebou nese velké potíže při snaze postihovat problémy v chování co nejdříve po jejich vyskytnutí. V jednom článku byla též tematizována **problematika hodnocení chování** různými nástroji (Riley-Tillman, Ch. T. et al. 2011).

Mnohé studie poukazují na komorbiditu **problémů či poruch chování a akademického selhávání žáků** (srov. Matoušek, O., Kroftová, A. 2003, Průcha, J. 2009, Vojtová, V. 2010, Algozzine, B., Wang, Ch., Violette, A. S. 2011, Durand, V. M., Koegel, R. L. 2011a). Významný prostor byl tomuto tématu vymezen také v JPBI. Věnováno mu bylo pět statí, které se v rámci akademických výsledků žáků zaměřovaly na čtení. Zajímavou informaci přináší např. studie Katrine J. Debnam, Elise T. Pas a Catherine P. Bradshaw (2012). Dle ní je u 29 % žáků, kteří byli ve škole identifikováni jako vysoce riziková, využívána také podpora čtení jakožto forma intervence jejich problémového chování. I články zaměřené výhradně na souvislosti chování a prospěchu popisují pozitiva simultánního zavádění intervence čtení a chování (Algozzine, B., Wang, Ch., Violette, A. S. 2011, McIntosh, K., Sadler, C., Brown, J. A. 2012, Volpe, R. J. et al. 2012, McIntosh, K. et al. 2013, Sanford, A. K., Horner, R. H. 2013).

Identifikovali jsme pět **preventivně laděných** článků, spadajících do prvního stupně podpory v rámci SWPBS. Ve všech byla patrná konotace pozitivního ladění podpory chování. Jeden se zaměřoval na praktické rady pro zavádění užívání **pozitivního jazyka**⁸ učiteli s cílem posílit respektující pozitivní vztahy ve třídách (Holloman, H., Yates, P. H. 2013) Další popisoval možnosti využití **skupinové hry**⁹, která je založena na oceňování dobrého chování žáků body směníitelnými za různé výhody (Wright, R. A., McCurdy, B. L. 2012). Také ostatní tři statě se zabývaly otázkami spojenými s **oceňováním žádoucího chování**¹⁰. Byla zde identifikována potřeba podpory učitelů v užívání oceňování chování žáků. Nastíněny byly možnosti poskytnutí zpětné vazby učitelům o četnosti ocenění v podobě grafů, videí, počítadel a škál či poskytnutí dalšího tréninku Jak se ale autoři těchto statí shodují, samotný trénink učitelů bez jejich další

⁸ Best Practice Language

⁹ Caught Being Good Game

¹⁰ Behavior Specific Praise Statements

podpory přímo při zavádění oceňování nestačí. Pro učitele je totiž, jak sami deklarují, obtížné implementovat tréninkem získané znalosti a dovednosti do praxe řízení třídy (Hawkins, S. M., Heflin, L. J. 2011, Smith, S. C., Lewis, T. J., Stormont, M. 2011, Simonsen, B. et al. 2013).

Na úrovni **druhého a třetího stupně intervence v rámci SWPBS** jsme identifikovali 14 statí. Ve čtyřech z nich je klíčová **analýza funkčnosti chování** a na ní založená intervence, která nabývá různých podob. Od úpravy textů ke čtení v případě rušivého chování u čtení (Sanford, A. K., Horner, R. H. 2013) přes nabídku a učení alternativních způsobu dosahování cíle (Janney, D. M. et al. 2013) až po podporu učitele v dovednosti získat pozornost žáků (Baba, Ch., Tanaka-Matsumi, J. 2011). Hojně bylo též zastoupeno téma **sebe-řízení chování** (3 statě). Ze studií na toto téma vyplývá, že žáci jsou povětšinou schopni naučit se nejdříve s podporou učitele a následně zcela sami řídit své chování stejně dobře, jako když je řídí učitel (Kamps, D. et al. 2011, Shogren, K. A. et al. 2011, Mazzotti, V. L., Test, D. V., Wood, Ch. L. 2013). Tato zpráva je v mnohém povzbudivá pro učitele, pro které řízení problematického chování žáků představuje nepřekonatelnou zátěž výuky.

Dále bylo v časopise po jedné statí vyhrazeno pro různé **konkrétní techniky podpory žádoucího chování**. Technika **Prompting Appropriate Behavior** je založena na připomínání žádoucího chování dříve než se objeví nežádoucí (Faul, A., Stepensky, K., Simonsen, B. 2012). **Daily Report Cards** (LeBel, T. J. et al. 2013) a **Daily Progress Reports** (Stage, S. A. et al. 2012) slouží jako zpětná vazba žákům o tom, jak se jim daří zvládat jejich chování. **Functional Communication Training** je zaměřený na podporu komunikačních dovedností žáků (Lynass, L. et al. 2012). **Check In/Check out** jsme popisovali výše. V jedné statí je též popsán pozitivní efekt fyzické aktivity v podobě pravidelného cvičení na chování žáků s PAS (Cannella-Malone, H. I., Tullis, Ch. A., Kazee, A. R. 2011).

Dvě statě byly věnovány možnostem podpory sociálních dovedností žáků s PAS s využitím intervence asistentů (Feldman, E. K., Matos, R. 2013) a zajímavým návrhem pro využití komiksů, v nichž vystupují oblíbení hrdinové jednotlivých žáků (Campbell, A., Tincani, M. 2011). Jeden článek upozorňuje na možnosti užití videa pro učení zvládání základních dovedností (např. mytí nádobí či praní) u žáků s mentálním postižením (Cannella-Malone, H. I. et al. 2011).

Intervenční strategie na úrovni rodiny

Nejpřirozenějším sociálním prostředím je pro dítě jeho rodina. 10 článků (17 %) se zabývalo intervencí v rámci rodinného prostředí, jeden pak kombinoval intervenci v rodině a ve škole. Osm z nich mělo za cílovou skupinu intervence děti s PAS, jeden byl cílen na děti s ADHD, jeden na děti s kombinovaným postižením a jeden na děti s problémy v chování. Děti s PAS tedy v JPBS jakožto cílová skupina intervence chování v rodinách převládají. V. Mark Durand a Lee Kern (2013) píší, že PAS jsou v současnosti ve Spojených Státech vysoce medializované téma, kterému je věnována enormní pozornost. Toto zaměření tedy není překvapením. Je ovšem zřejmé a v některých statích přímo deklarované, že intervence prvotně zaměřená na děti s PAS, může být stejně dobře využitelná i u populace s problémy či poruchami chování.

Co se týče věku cílové skupiny, těžiště se zde posouvá ještě níže, než tomu bylo u článků zaměřujících se na prostředí školních tříd. Sedm článků bylo zaměřeno na intervenci u dětí předškolního věku, jeden zahrnuje i mladší školní věk, jeden byl cílen výhradně na něj, jeden na starší školní věk a jeden na dospělost. Zde je tedy **důraz na včasnou intervenci** ještě zásadnějšího charakteru. Odráží to obecné přesvědčení odborníků, že čím dříve začnete s dítětem pracovat, tím je pravděpodobnější, že bude intervence úspěšná (Durand, V. M., Koegel, R. L. 2012).

V šesti člancích byla popisována podpora rodiny a trénink rodičů pro intervenci chování jejich dětí. Inspirativní bylo zaměření se nejen na trénink samotný, ale také na **potřeby rodičů**. Čtyři statě prezentovaly i cesty zmírňování stresu rodičů dětí (Minjarez, M. B. et al. 2013, Murphy, C. M., Verden, C. E. 2013). Zajímavý byl např. *kognitivně-behaviorální trénink v optimismu rodičů* (Durand, V. M. et al. 2013) či program terapie pro rodiče, ve které se terapeut zaměřoval na *podporu rodičů ve vidění silných stránek jejich dětí* (Steiner, A. M. 2011). Články také zdůrazňovaly důležitost individualizace podpory rodin. Ne všem rodinám bude vyhovovat stejný druh a úroveň podpory. Proto by podpora rodiny měla odpovídat **kontextuálním podmínkám rodinného života**. Např. životnímu stylu, kulturnímu, sociálnímu a ekonomickému zázemí rodiny apod (Durand, V. M., Koegel, R. L. 2011b). Jedna stať též zdůrazňovala potřebu **víceúrovňové podpory rodin**. Některým rodinám stačí předat písemné podklady pro implementaci intervence, jiné potřebují skupinový trénink a jiné zase individuální podporu při intervenci přímo u nich doma (Phaneuf, L., McIntyre, L. L. 2011). Přestože se stresem rodičů, kontextuálními podmínkami rodiny a potřebou víceúrovňové podpory rodin zabývaly články cílené na děti s PAS, jsme přesvědčeni, že jsou tato témata neméně závažná u rodičů dětí s problémy či poruchami chování.

Intervence v rámci rodiny pak byla zaměřena na podporu **sociálních dovedností** (Durand, V. M. et al. 2013, Murphy, C. M., Verden, C. E. 2013), **jazykových schopností** (Ingersoll, B. 2011, Minjarez, M. B. et al. 2013) a podporu **interakce s vrstevníky** (Jull, S., Mirenda, P. 2011). V této oblasti nás zaujala stať, která do intervence zaměřené na sociální dovednosti zapojila sourozence dětí s PAS jakožto intervenující osoby v rámci recipročního imitačního tréninku¹¹(Walton, K. M., Ingersoll, B. R. 2012).

Stať zaměřená na problematiku podpory dospělých lidí s PAS v samostatném životě měla podobu líčení zkušeností rodičů se zajišťováním a financováním této podpory (Turnbull, A., Turnbull, R. 2011).

ZÁVĚR

Obsahová analýza Journal of Positive Behavior Interventions přinesla ucelený obraz trendů intervence v oblasti chování. Musíme podotknout, že časopis vzhledem ke složení autorů jeho stať reprezentuje převážně trendy v USA. Věříme ale, že mohou být vysoce inspirativní i pro českou praxi. Intervence chování, tak, jak ji postihuje toto periodikum, plně respektuje inkluzivní trendy podpory chování jedinců. Intervence je směřována do přirozeného sociálního prostředí, jakým je škola a rodina. Z článků časopisu je zřejmý trend zaměření podpory na předcházení poruch chování a na jejich včasnou intervenci a na podporu a ocenění toho, co funguje. Intervence, v JPBS prezentovaná, je individualizovaná, ale přitom systematická. Snaží se reflektovat nejen individuální potřeby každého jedince s problémovým chováním, ale také kontextuální podmínky života jeho rodiny, jakými je životní styl rodiny, její kulturní, sociální a ekonomické zázemí. Odpovídá tedy současným trendům oboru etopedie. Za přínosné, inovativní a inspirativní pak považujeme zejména konkrétní techniky podpory žádoucího chování jedinců v riziku, s problémy i poruchami chování i techniky podpory jejich rodičů a učitelů, které jsou v JPBS prezentované a které tyto trendy reprezentují.

Literatura

ALGOZZINE, B., WANG, CH., VIOLETTE, A. S. Reexamining the Relationship Between Academic Achievement and Social Behavior. *Journal of Positive Behavior Interventions*

¹¹ Reciprocal Imitation Training

[online]. 2011, vol. 13, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

BABA, CH., TANAKA-MATSUMI, J. Positive Behavior Support for a Child With Inattentive Behavior in a Japanese Regular Classroom. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

BAMBARA, L. M. et al. Perceived Barriers and Enablers to Implementing Individualized Positive Behavior Interventions and Supports in School Settings. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

CAMPBELL, A., TINCANI, M. The Power Card Strategy: Strength-Based Intervention to Increase Direction Following of Children With Autism Spectrum Disorder. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

CANNELLA-MALONE, H. I. et al. Teaching Daily Living Skills to Seven Individuals With Severe Intellectual Disabilities: A Comparison of Video Prompting to Video Modeling. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

CANNELLA-MALONE, H. I., TULLIS, CH. A., KAZEE, A. R. Using Antecedent Exercise to Decrease Challenging Behavior in Boys With Developmental Disabilities and an Emotional Disorder. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

DEBNAM, K. J., PAS, E. T., BRADSHAW, P. Secondary and Tertiary Support Systems in Schools Implementing School-Wide Positive Behavioral Interventions and Supports: A Preliminary Descriptive Analysis. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

DURAND, M. V., KERN, L. What's Inside - Highlights From This Issue. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

DURAND, M. V., KOEGEL, R. L. What's Inside - Highlights From This Issue. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011b, vol. 13, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

DURAND, M. V., KOEGEL, R. L. What's Inside - Highlights From This Issue. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

DURAND, M. V., KOEGEL, R. L. What's Inside - Highlights From This Issue. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011a, vol. 13, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

DURAND, V. M. et al. Positive Family Intervention for Severe Challenging Behavior I: A Multisite Randomized Clinical Trial. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

FALLON, L. M. et al. Consideration of Culture and Context in School-Wide Positive Behavior Support: A Review of Current Literature. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

FAUL, A., STEPENSKY, K., SIMONSEN, B. The Effects of Prompting Appropriate Behavior on the Off-Task Behavior of Two Middle School Students. *Journal of Positive Behavior*

Interventions [online]. 2012, vol. 14, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

FELDMAN, E. K., MATOS, R. Training Paraprofessionals to Facilitate Social Interactions Between Children With Autism and Their Typically Developing Peers. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

HAGERMOSER SANETTI, L. M., DOBEY, L. M., GRITTER, K. L. Treatment Integrity of Interventions With Children in the Journal of Positive Behavior Interventions From 1999 to 2009. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

Hammill Institute of Disabilities. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2010 [cit. 2013-08-11]. Dostupné z: <http://www.hammill-institute.org/journals/JPBI.html>.

HAWKINS, S. M., HEFLIN, L. J. Increasing Secondary Teachers' Behavior-Specific Praise Using a Video Self-Modelling and Visual Performance Feedback Intervention. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

HOLLOMAN, H., YATES, P. H. Cloudy With a Chance of Sarcasm or Sunny With High Expectations: Using Best Practice Language to Strengthen Positive Behavior Intervention and Support Efforts. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

INGERSOLL, B. The Differential Effect of Three Naturalistic Language Interventions on Language Use in Children With Autism. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

JANNEY, D. M. et al. The Effect of the Extinction Procedure in Function-Based Intervention. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>. 2013, vol. 15, n. 2

JULL, S., MIRENDA, P. Parents as Play Date Facilitators for Preschoolers With Autism. *Journal of Positive Behavior Interventions* 2011, vol. 13, n. 1 [online]. [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

KAMPS, D. et al. A Class-Wide Function-Related Intervention Teams: Effects of Group Contingency Programs in Urban Classrooms. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

KIM Y. H., STORMONT, M. Factors Associated With South Korean Early Childhood Educators' Observed Behavior Support Strategies. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

KOEGEL, L. K. et al. Improving Social Engagement and Initiations Between Children With Autism Spectrum Disorder and Their Peers in Inclusive Settings. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

KOEGEL, R. L. Using Perseverative Interests to Improve Interactions Between Adolescents With Autism and Their Typical Peers in School Settings. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

LEBEL, T. J. et al. Use of a Daily Report Card in an Intervention Package Involving Home-School Communication to Reduce Disruptive Behavior in Preschoolers. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

LOHRMANN, S., MARTIN, S. D., PATIL, S. External and Internal Coaches' Perspectives About Overcoming Barriers to Universal Interventions. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

LYNASS, L. et al. Social Expectations and Behavioral Indicators in School-Wide Positive Behavior Supports: A National Study of Behavior Matrices. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 807178771X.

MAZZOTTI, V. L., TEST, D. V., WOOD, CH. L. Effects of Multimedia Goal-Setting Instruction on Students' Knowledge of the Self-Determined Learning Model of Instruction and Disruptive Behavior. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

MCINTOSH, K. et al. Development and Initial Validation of a Measure to Assess Factors Related to Sustainability of School-Wide Positive Behavior Support. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

MCINTOSH, K. et al. Gender Differences in Reading Skill and Problem Behavior in Elementary School. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. vol. 15, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>. 2013,

MCINTOSH, K., SADLER, C., BROWN, J. A. Kindergarten Reading Skill Level and Change as Risk Factors for Chronic Problem Behavior. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

MCLAUGHLIN, T. W. et al. Behavior Support Interventions Implemented by Families of Young Children: Examination of Contextual Fit. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

MINJAREZ, M. B. et al. Impact of Pivotal Response Training Group Therapy on Stress and Empowerment in Parents of Children With Autism. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

MURPHY, C. M., VERDEN, C. E. Supporting Families of Individuals With Autism Spectrum Disorders: Developing a University-Based Respite Care Program. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

O'DELL, S. M. et al. JPBI 10 Years Later: Trends in Research Studies. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

PBIS. *What is School-wide PBIS?* [online]. 2013 [cit. 2013-08-11]. Dostupné z: <http://www.pbis.org/school/default.aspx>.

PHANEUF, L., MCINTYRE, L. L. The Application of a Three-Tier Model of Intervention to Parent Training. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

PRŮCHA, J. ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675462.

RICHTER, M. M., LEWIS, T. J., HAGAR, J. The Relationship Between Principal Leadership Skills and School-Wide Positive Behavior Support: An Exploratory Study. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

RILEY-TILLMAN, CH. T. et al. The Impact of Observation Duration on the Accuracy of Data Obtained From Direct Behavior Rating (DBR). *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

ROSS, S. W., ROMER, N., HORNER R. H. Teacher Well-Being and the Implementation of School-Wide Positive Behavior Interventions and Supports. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

SANFORD, A. K., HORNER, R. H. Effects of Matching Instruction Difficulty to Reading Level for Students With Escape-Maintained Problem Behavior. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

SHOGREN, K. A. et al. Self- Versus Teacher Management of Behavior for Elementary School Students With Asperger Syndrome: Impact on Classroom Behavior. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

SIMONSEN, B. et al. Illinois Statewide Positive Behavioral Interventions and Supports: Evolution and Impact on Student Outcomes Across Years. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

SIMONSEN, B. et al. The Effects of Self-Monitoring on Teachers' Use of Specific Praise. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>. 1

SIMONSEN, B., MYERS, D., BRIERE, D. E. Comparing a Behavioral Check-In/Check-Out (CICO) Intervention to Standard Practice in an Urban Middle School Setting Using an Experimental Group Design. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

SMITH, S. C., LEWIS, T. J., STORMONT, M. The Effectiveness of Two Universal Behavioral Supports for Children With Externalizing Behavior in Head Start Classrooms. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

SNELL, M. E. et al. A Survey of Preschool Staff Concerning Problem Behavior and Its Prevention in Head Start Classrooms. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

SNELL, M. E. et al. Use of Interview and Observation to Clarify Reported Practices of Head Start Staff Concerning Problem Behavior: Implications for Programs and Training. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 2. [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

STAGE, S. A. et al. Three Validity Studies of the Daily Progress Report in Relationship to the Check, Connect, and Expect Intervention. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

STEINER, A. M. A Strength-Based Approach to Parent Education for Children With Autism. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

SUGAI, G., O'KEEFFE, B. V., FALLON, L. M. A Contextual Consideration of Culture and School-Wide Positive Behavior Support. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

TURNBULL, A., TURNBULL, R. Right Science and Right Results: Lifestyle Change, PBS, and Human Dignity. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2011, vol. 13, n. 2 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

VOJTOVÁ, V. *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku poruch chování a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti*. Brno: Muni Press, 2010. ISBN 9788021052591.

VOLPE, R. J. et al. Integrating Class-wide Early Literacy Intervention and Behavioral Supports: A Pilot Investigation. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 1 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

WALTON, K. M., INGERSOLL, B. R. Evaluation of a Sibling-Mediated Imitation Intervention for Young Children With Autism. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 4 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

WEHMAN, P. et al. Project SEARCH for Youth With Autism Spectrum Disorders: Increasing Competitive Employment On Transition From High School. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2013, vol. 15, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.

WRIGHT, R. A., MCCURDY, B. L. Class-Wide Positive Behavior Support and Group Contingencies: Examining a Positive Variation of the Good Behavior Game. *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. 2012, vol. 14, n. 3 [cit. 2013-07-01]. ISSN 1538-4772. Dostupné z: <http://pbi.sagepub.com/content/by/year>.